

Protocol Fysiek beperkend handelen en vrijheidsbeperkende maatregelen

Inleiding

In dit protocol omschrijven we hoe we omgaan met fysiek beperkend handelen en vrijheidsbeperkende maatregelen. Op de Stapsteen is het uitgangspunt altijd om preventief te werken en dit zo veel mogelijk te voorkomen. Met goed pedagogisch handelen van de leerkracht en een prettig klassenklimaat kunnen veel problemen voorkomen worden. Toch kunnen situaties zich dermate agressief ontwikkelen, dat fysiek ingrijpen noodzakelijk kan zijn. Er is dan sprake van direct gevaar van de leerling zelf, medeleerlingen en/of de professional.

Attendiz hanteert daarbij de volgende uitgangspunten:

1. Fysiek ingrijpen is een uiterst middel.
2. Een goede afhandeling van het conflict is erg belangrijk.
3. De leiding in de klas moet vanuit een professionele houding kunnen handelen.

Op de Stapsteen gaan wij uit van het bekrachtigen van gewenst gedrag. Dit doen wij door de uitgangspunten van Positive Behavior Support toe te passen. Schoolwide Positive Behavior Support (PBS), een aanpak die handvatten biedt om gedrag in en om de school blijvend positief te beïnvloeden en probleemgedrag tijdig om te buigen. PBS is een grondhouding om gedrag van kinderen en onszelf te veranderen door vooral complimenten te geven voor dat wat je goed doet! In alle ruimtes van onze scholen zijn de gedragsverwachtingen zichtbaar. De verwachtingen zijn afgeleid van de belangrijkste kernwaarde **Plezier** met daaronder de volgende drie kernwaarden:

- Respect
- Veiligheid
- Vertrouwen.

De aanpak is gebaseerd op vijf pijlers:

1. Schoolbreed werken vanuit gedeelde waarden.
2. Preventie staat centraal: zo veel mogelijk voorkomen van probleemgedrag.
3. PBS-scholen maken verwachtingen concreet, leren gewenst gedrag aan en bekrachtigen dit gedrag systematisch.
4. PBS-scholen sturen op basis van data.
5. Er is sprake van partnerschap met de ouders en samenwerking met de keten. Zo worden gedragsverwachtingen helder (en positief) verwoord, wordt aandacht gegeven aan gewenst gedrag, complimenteren wij de leerlingen waar mogelijk en visualiseren wij de gemaakte afspraken m.b.t. gedrag in de school.

Naast PBS zetten wij de ABC-methodiek (Agressievisie Beroepshouding Communicatie) in als methode binnen de school om zo vroegtijdig mogelijk spanningen bij leerlingen te signaleren en hierop passende interventies te plegen. Ook hierbij staat preventie centraal, om moeilijke situaties voor te zijn. In het schooljaar 2021-2022 heeft het team een scholingstraject doorlopen waarin de ABC methodiek centraal stond. Naar aanleiding daarvan hebben we ons protocol fysiek beperkend handelen en vrijheidsbeperkende maatregelen herzien. Om ons op dit gebied te blijven ontwikkelen volgen wij jaarlijks scholing (Coaching on the job, intervisie).

Schoolveiligheidsplan

In het Schoolveiligheidsplan van Attendiz wordt in paragraaf 4.2 aandacht besteed aan het feit dat ondanks het geheel aan preventieve maatregelen, het soms noodzakelijk kan zijn om te handelen in geval van bijv. agressie op scholen. We baseren ons bij dit (op onze school toegesneden protocol) op de Richtlijn ' Fysiek beperkend handelen en/of vrijheidsbeperkende maatregelen binnen het onderwijs', zoals dat door School & Veiligheid, het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs (LECSO) in juni 2017 is vastgesteld.

In de praktijk doen zich situaties voor waarin fysiek beperkend handelen noodzakelijk is, omdat er een onveilige situatie ontstaat voor de leerling zelf, medeleerlingen, personeelsleden en/of bezoekers.

Het is in die situaties noodzakelijk om te handelen. Daarvoor moet we als school de voorwaarden, regels en afspraken vastleggen in een protocol. In dit protocol, fysiek beperkend handelen en vrijheidsbeperkende maatregelen leggen we vast hoe we dit doen. Het is belangrijk te realiseren dat er vooraf geen kant en klaar advies of plan kan worden opgesteld over hoe te handelen in alle situaties. Iedere situatie is anders, ieder kind is anders en iedere keer maakt een professional op basis van opgedane kennis en ervaring een professionele afweging hoe te handelen in deze specifieke situaties.

De volgende uitgangspunten zijn leidraad:

- Vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)

Het uitgangspunt is om geen of zo weinig als mogelijk vrijheidsbeperking (of onvrijwillige zorg) toe te passen. Subsidiariteit, proportionaliteit en effectiviteit van de genomen maatregelen moeten in acht worden genomen. Subsidiariteit betekent dat de gekozen maatregel noodzakelijk en het minst ingrijpend is. Proportionaliteit houdt in dat de maatregel niet zwaarder is dan strikt noodzakelijk en past bij de ernst van de situatie. Effectiviteit betreft de verwachting dat de gekozen maatregel effectief is.

- Evalueren van vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)

De genomen maatregelen moeten worden geëvalueerd na afloop of gedurende de maatregel indien deze langdurig van aard is. Aan de hand van de evaluatie wordt bepaald of de maatregel moet worden bijgesteld. Per evaluatiemoment wordt bepaald wie er bij aanwezig moeten zijn.

In de hierna volgende tien paragrafen verantwoorden we ons als school over de wijze waarop wij invulling geven aan fysiek beperkend handelen en/of vrijheidsbeperkende maatregelen.

1. Communicatie met onze interne samenwerkingspartner

Aan het begin van het schooljaar wordt dit protocol met alle medewerkers besproken. Voor nieuwe medewerker wordt jaarlijks een interne scholing verzorgd, waarvan dit protocol onderdeel is. Verder wordt met alle, niet zijnde vaste personeelsleden, die binnen onze school werkzaam zijn, dit protocol bij de start van de werkzaamheden overhandigd en zo nodig besproken.

2. Definitie van gedrag en maatregel

Sommige van onze leerlingen kunnen vanuit hun problematiek onacceptabel grensoverschrijdend gedrag vertonen; hiermee bedoelen wij gedrag waarbij de veiligheid van de leerling zelf en/of anderen op dat moment niet meer gewaarborgd kan worden.

Met de implementatie van PBS en het hanteren van de ABC (Agressievisie Beroepshouding & Communicatie)-methodiek (gebaseerd op de uitgangspunten van positieve psychologie) streven wij er als school naar om het aantal agressie incidenten te verminderen.

Leerkrachten kunnen door deze positieve wijze van benadering en lesgeven incidenten in veel gevallen voor zijn. In incidentele gevallen lukt het niet om middels deze preventieve interventies het grensoverschrijdende gedrag te voorkomen.

Indien het gedrag van een leerling de veiligheid van medeleerlingen, personeelsleden of anderen in gevaar brengt zal hij door de leerkracht/onderwijsassistent of andere personeelsleden worden vastgepakt volgens de techniek van de agressieregulatie training (ABC). De leerling wordt verteld dat hij wordt vastgepakt. Uitgangspunt is om de leerling zo min mogelijk te verplaatsen. Indien het niet mogelijk is om een leerling op de desbetreffende locatie fysiek te begrenzen wordt hij/zij meegenomen naar de rustruimte of een ruimte waar op dat moment niemand aanwezig is. Hij zal in eerste instantie op een stoel of bank worden gezet. Daar zal worden gekeken of het mogelijk is om de leerling los te laten. Mocht het ongewenste gedrag toenemen en ook de veiligheid van de personeelsleden die hem vasthouden in gevaar komen, dan zal de leerling op de grond worden gelegd en worden vastgehouden. Dit alles gebeurt volgens de techniek die de leerkrachten hebben geleerd bij de agressieregulatie training.

Gedurende het vasthouden heeft een van de twee personeelsleden de leiding. Hij of zij gaat in gesprek met de leerling en benoemt wanneer de leerling niet langer wordt vastgehouden. Het uitgangspunt daarbij is altijd om een leerling zo snel mogelijk weer los te laten. Tevens wordt er zo min mogelijk taal gebruikt richting de leerling en wordt er tussen de personeelsleden het hoognodige gecommuniceerd.

We streven er naar om de leerling zo snel mogelijk in spanning te laten zakken om hem vervolgens terug te laten keren naar de groep, waarbij de gedragsverwachting voor de leerling helder is. Als de leerling weer in spanning gezakt is wordt tevens met de leerling besproken wat de aanleiding voor dit gedrag was en wat er nodig is om een herhaling ervan te voorkomen. Dit gebeurt altijd op dezelfde dag.

3. Communicatie met ouders (en leerlingen)

Het is van groot belang dat ouders (en leerlingen) al bij het eerste gesprek met de school geïnformeerd worden over de geldende afspraken rondom het waarborgen van de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving. Zo weten ouders hoe er wordt omgegaan met agressief gedrag van kinderen, welke methoden voor de-escalatie worden gebruikt en wanneer welke maatregelen worden genomen. Daarnaast krijgen ouders uitleg over de wijze waarop zij in geval van betrokkenheid van hun kind worden geïnformeerd. Deze informatie maakt tevens deel uit van de schoolgids. Indien er op school sprake is geweest van fysiek ingrijpen bij een leerling worden ouders hierover t.a.t direct geïnformeerd door de leerkracht of een lid van de CvB. In samenspraak met ouders (leerling), de leerkracht en CvB worden vervolgstapen uitgezet om dergelijke situaties in de toekomst te kunnen voorkomen.

4. Proportionaliteit en subsidiariteit (voor de leerling de minst bezwarende wijze van optreden)
Professionals zijn bekend met de wijze waarop zij fysiek- en of vrijheidsbeperkend mogen handelen. Dit betekent dat zij tot in detail bekend zijn met de afspraken in het veiligheidsplan en dit protocol en getraind zijn en blijven met betrekking tot fysiek handelen. Zij kunnen hun handelen achteraf verantwoorden.
Indien een fysiek- en of vrijheidsbeperkende handeling wordt uitgevoerd, dan gelden hierbij de volgende uitgangspunten:
 - a. De handeling is noodzakelijk en het minst ingrijpend
 - b. De handeling is niet zwaarder dan strikt noodzakelijk en past bij de ernst van de situatie
 - c. Het is de verwachting dat de gekozen handeling effectief is
 - d. De professional maakt aan de leerling (naar vermogen) duidelijk wat de reden is voor het fysiek- en of vrijheidsbeperkend handelen en maakt duidelijk wat de duur ervan is
 - e. De professional legt, indien nodig, uit aan andere leerlingen waarom de handeling is uitgevoerd.

5. Taakverdeling
Het bevoegd gezag van de school is verantwoordelijk, ook voor het handelen van het personeel dat zij toelaat in de groep.
In (zeer) uitzonderlijke situaties waarin fysiek ingrijpen noodzakelijk is zijn leerkrachten, onderwijsassistenten en leden van de CvB bevoegd. Vorenstaande geldt ook voor de jeugdhulpprofessionals die werkzaam zijn in de school. Het fysiek ingrijpen wordt t.a.t. door twee collega's uitgevoerd en duurt zo kort als mogelijk. Maatregelen zoals die staan beschreven in ons protocol 'schorsen en verwijderen' worden genomen vanuit de CvB en door de directie.

6. Melding en verantwoording
Er vindt altijd een melding en verantwoording plaats. Dit gebeurt in het leerlingvolgsysteem, in het bijzonder SWIS-incidentenregistratie. De CvB-leden krijgen hiervan standaard een melding. Maandelijks worden de incidenten tijdens de CvB besproken. Ook de werkgroep PBS monitort de incidentmeldingen en gaat na in welke situaties het proactief handelen verbeterd kan worden. Deze werkgroep maakt hier in samenwerking met het team een plan op.

7. Evaluatie
Als een personeelslid in de praktijk fysiek- en of vrijheidsbeperkend heeft gehandeld, wordt deze praktijksituatie altijd met betrokkenen geëvalueerd, samen met een lid van de CvB. Doordat een professional verantwoording aflegt over de uitgevoerde handeling of maatregel, feedback krijgt op het handelen en hierover in gesprek gaat, leren alle betrokkenen van de situatie. Eens per jaar staat het onderwerp 'Veiligheid' en 'Fysiek beperkend handelen' op de agenda en wordt met het team besproken wat analyses ons opleveren en welke conclusies wij hieraan verbinden.

8. Nazorg
Een incident dat leidt tot fysiek optreden kan ingrijpend zijn voor alle betrokkenen. Voor de betrokken leerling(en) wordt, bij voorkeur met ouders en/of een lid van de CvB, tijdens een gesprek gereflecteerd op het gebeurde. Daarnaast wordt er op dezelfde dag tijd gecreëerd

om met collega's te reflecteren op het gebeurde en elkaar ondersteuning te bieden. Zo nodig kan de CvB betrokken worden om hulpvragen te beantwoorden.

9. Klachten

Ook als er duidelijke afspraken zijn gemaakt over communicatie met ouders en leerling, proportionaliteit en subsidiariteit, taakverdeling, verantwoording en nazorg, is het mogelijk dat er een klacht wordt ingediend. Hierbij treedt de klachtenregeling van Attendiz in werking.

10. Professionalisering

Om veilig fysiek in te grijpen, is het noodzakelijk dat professionals deskundig zijn. Een goed veiligheidsbeleid voorziet in het op maat toespitsen van trainingen hierin. De Attendiz Academie voorziet in facultatieve trainingen voor individuele medewerkers, passend in het Attendiz Veiligheidsbeleid.

Nieuwe personeelsleden worden aan het begin van het schooljaar op planmatige wijze intern geschoold door ervaren, als gedragsexpert opgeleide leerkrachten in zowel ABC als PBS. Wij verwachten hierdoor het fysiek beperkend handelen te kunnen beperken tot die situaties waarin onveiligheid niet meer door preventieve maatregelen voorkomen kan worden.